

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{10}{2}$ = October^o 2-dikán.

1830

Az Oláh nemzet^o eredete.

I.) Az Oláh-nemzet, a' mostani, nem veszi 'eredetét a' Trájántól Erdélybe, akkor közép Dáciába, küldött Római legióktól, 's telepektől. A' História, ha rajta végig megyünk, ezt bizonyítja. Ugyan is

1) Tráján, meggyőzi Decébalt, a' Dákok' királyát, Dáciát hódoltsággá (provincia) teszi, őrizetre két légiót, az V-diket és XIII-ikat küldi, mellyeknek számok a' Sept. Sever Tsászár' pénzere van verve, utakat készített, következőjével együtt, 's ide, telepeket, gyarmatokat küld, mellyek építik Apulumot, a' mai K.F. Vár és M. Portus között, Abrudbányát (Auraria major), Zalathnát (Auraria minor), Thordát (Salinopolis) 'sat. Ezek mind igazak: de azok is igazak, hogy már a' Tráján' idejében, a' legiók nem mind Római polgárok voltak; 's az is igaz, hogy a' gyarmatba küldött sepredéknép bizonyosan nem oly' tiszta beszédmódon szólott, mint Plinius írt. Azt 'hat megismerem, hogy itt voltak Római szállítványok, és hogy az, egész a' Meszesig kiterjedett, a' Zilah' szomszédságában, egy pusztá vár' omladéki közt talált tégelából gyanítom, melyre e' van írva: L. M. V. = legio Macedonica quinta; a' miut ezt meg lehet látni a' Zilahi Gyimnasiumban. De

2), Alig telik-el 150 esztendő, Német-

országról, v. Lengyelország, akkor Sarmatia-felől bérohannak a' Gotthok, 's Aurelián Tsászár 272-ben K.sz. u. kihívatja a' római gyarmatokat, 's a' Dunántúl Moesiában telepíti-meg. Flavius Vopiscus a' Divus Aurelianus életében, a' 59 számnál így ír: *) "(Aurelián) mi-dön Illyricumot elpusztítva, és Moesiát feldúlva látná, a' dunántúli hódoltságot, Dáciát, mellyet Tráján állított 'völt fel (a' Trájántól alkotottat), el-hozván a' sereget és a' hódoltságbelieket, elhagyta, nem bizván annak megtart-hatásához: 's a' belőlle elhozott népeket Moesiába telepítette, 's azt a' maga Dáciájának nevezte, mely most a' két Dáciát választja-el." Itt, tisztán ki van írva, hogy a' hódoltságbelieket is kivitte innen Aurelián, és az is ki van nyilván téve, hogy Moesiának a' nekik adott részét Aurelián' Dáciájának hívták, de e' tán tsak az Aurelián' idejében volt úgy. A' Rómaiak azonban, hogy névvel is feltarthassák jussokat a' Dáciákhoz, 's hogy a' hódoltságok, ha magok fogytak is, de nevek ne apadjon, Moesiában három Dáciát állítottak-fel, 's közülő az Aureliáné volt, mely a' más

* A' deák Írók' szavait tsak magyarul hoztam fel, remélve, hogy nem-deák Olvasói is vannak a' N. Társalkodónak. A' kik deákul tudnak, azok olvassák-meg az eredetét. A' Szerző.

két Dáciát elválasztotta a' Vopiscus idejében. Sextus Rufus ezt mondja: "Tráján a' Dákokat Decibal' királyságában meggyőzte, 's Dáciát a' Dunán túl, a' vad (barbarus) földön, hódoltsággá tette: melynek kerülete egy millió lépés (1000 római 's mintegy 250 német mérföld) volt. De Gallien Tsászár alatt elvesztetett, és Aurelián által, kihoztatván onnan a' Rómaiak, két Dáciák, a' Moesia és Dardania vidékeiben, állítottak-fel." Jornandes in libro de regnorum successionē így ír: "De Gallien, azokat (a' Dáciákat), uralkodása alatt elvesztette, 's Aurelián Tsászár, kihíván onnan az ezredeket (legio) Moesiába helyhette, és ott egy részét közép Dáciává, más részét pedig partos Dáciává alkotta, 's Dardaniát hozzá tsatolta. Eutropius is így ír: "(Aurelián) elvivén a' Rómaiakat Daciának város-saiból, 's falujiból, Moesia közepébe ülepítette: és a' Dunához, a' mint a' tenygerfelé foly, jobbra esik, midőn az e-lőtt balra lett volna." Ezekből tisztán kiláttzik 'hát, hogy a' Rómaiak közép Dáciából, Erdélyből, önként kiköltöztek, 's ennél-fogva az is, hogy ezen Olálok nem a' Tráján' telepjeinek maradéki. Hogy egy Római is itt ne maradhatott-vólna, nem mondom: de ezen vagy egyből hozni-le az Erdélyi, Móldvai és Oláhországi szaporra Oláh nemzetet tsak olyan dolog lenne, a' millyet egy nagyokról álmódózó, 's egyetlenegy kötőjából felgazdagodni 's kotsiban járni kívánó leányról beszél-lének. A' Dákok egybe-elegyedtek-é, és kimentek-é a' Rómaiakkal, vagy más-felé vonultak, egy Történetíró-sem említi: hanem hozzá lehet vetni, hogy a' Rómaiakkal nem egyesültek, résszerént, mivel' ők megvetettek a' Rómaiaktól, résszerént mivel' gyűlölték a' Rómaiakat. Hogy a' Sarmatákhoz sokan mentek-át, onnan gondolom, hogy Decebált a' Ró-

maiak ellen a' Sarmaták segítették, és a' Gothokat is tán ezek a' kibújdosottak hívták a' Dáciákba.

3. Elköltözvén a' Rómaiak, a' Gothok teledpednek-még nem tsak Erdélyben, hanem Oláhországban, 's Móldvában 's Magyarországon is: de alig bírják, ők is 100 esztendeig a' Dáciákat, kijőnek 373-táján K. sz. u. a' Hunnusok, elveszik az Ostrogothoktól havasos, közép és partos Dáciákat, azaz Oláhországot, Erdélyt, 's Magyarországnak a' Tiszáig terjedő részét, sőt Pannóniában is felütik az uraltságot. Ezt a' történetet reméllem (reménylem) senki sem tagadja. A' ki meg akarja tudni bővebben, nézze-meg Budai Esaiás' Magyarország-históriáját, v. ha a' forrásból akar inni, Jornándest és Priscus Rhetort.

4.) A' Hunnusokat is 100 év múlva 470-táján elnyomják különösen a' Goth fajta Gépidak, 's a' Székelyeket beszorítják a' Székelyföldre, a' többi Hunnusok pedig t.i. az Utigurak (Utrigurok) és Kutigurak (Kutrigur) Móldova, Bessariábia sat. környéken laktak. Meglehet ezt is olyasni Jornandesnél és a' Káljai Ferentz Ur Székely nemzet eredetében.

5.) A' Gépidak, a' keleti Gothok Olaszországba-mentek után, a' Longobárdokkal háborganak, 's azoktól beszorítatnak közép és partos Dáciákba, azaz Erdélybe, a' mostani Magyarföldre, és Magyarországnak a' Tiszán-innen (Erdélyre nézt) eső részébe; 555-táján K. sz. u. pedig az Avaroktól elnyomatnak. Lásd Menander Protectort. Ezen Gépidaknak egy része a' Longobárdokkal Olaszországba ment, más, az Avarok alá adta magát, mások pedig a' Római hódoltságba költöztek; 's ezen utolsókról emlékezik Procopius Agathias és Theophylus a' Gepaedes név alatt, mint a' kik többnyire a' Konstantinápolyi udvar mellett fogtak.

6.) Az Avarok maradván uraknak, nekik sem volt sokáig tsendes a' birtokok: mert egy-felől a' Sláv eredetű népek szüntelen nyomták, 's N. Károly Tsászár szinte semmivé tette őket; másfelől pedig, t. i. keletről a' Bolgárok, kik addig alattok voltak, elpártoltak tőlök.

7.) Ezen Bolgárok a' keleti részeket az Avaroknak végképpen kiirtották, 's ők foglalták-el Erdélyben a' magyarföldet, 's Magyarországon a' Tiszamentét, Oláhországot, 's Moesiának is egy részét. A' Bolgárok, laktak a' Volga folyó körül, 's onnan jöttek Moesia-felé: azért neveztetek Volgár, Bolgar, Bulgár néven, mert azaz előtti nevek Hunnogundur volt. Niceph. Gregor. Ed. Coloniae. Allobr. a' 18--19 oldalokon így ír róllok: "Az Isteren túl északra van egy hely, melyen nem kis foljam ömlik keresztül, a' lakosoktól Bulgának (Volga) neveztetvén: a' honnan kapták ők is neveket, midőn első eredetekre-nézve Scythák volnának. Végre hazajokat feleségeikkel, 's gyermekeikkel együtt elhagyván, nagy számmal az Isteren átjönnek, 's mind-a'-két Mysiát bészagülődván, --- Macedoniát, a' tulsó Illyriával elfoglalják, és az ő királyi lakhelyek azon város kezdett lenni, a' mellyet (I) Justinianus Tsászár Justiniana Prima névvel ékesített volt fel. Azután, elterjedvén 's közönségesedvén azon nemzet' neve, az a' hely Bulgáriának neveztetett. Azután jódarab idővel (965. Kr. sz. ù.) Basilius (II-dik) Tsászár, a' ki azon nemzet egybetöréséről Bulgaroctones-nek hívatik, ezeket sok tsaták után egészen egybe-rontotta... 's a' kik megmaradtak volt... Al-Mysiaába a' Duna mellé telepítette." Ezen Bolgárok az Avarok alól 654 táján Kr. sz. u. Heraclius Tsászár alatt vonták-ki magokat, a' mint megjegyzi azt Nicefor Patriarcha in breviar. 15 lap. a' Vel. Kiad.

16 lap. Par. K., a' ki így ír: "Szinte e' tájt, Kubrát, --- a' Hunnogundurok' ura, az Avarok' Chagánja ellen pártot üt." Ezután Krem királyok idejében elpusztították az Avarokat, Constantinus Pogonatus, 's ennek lija II Justinián Tsászárságokban 684--711. Kr. sz. u. A' mint ezt a' dolgot meg lehet látni a' Suidás szókönyvében ezen szó alatt: Bulgari. 168. lap. V. K. I. Darab. Constantin' Porphyrog de Them. L. II. Th. f. így ír róllok: "A' Barbarusoknak (Bolgároknak) az Isteren-átmeneteljek a' szakállas Konstantin' uralkodásának vége felé volt: a' honnan a' névek elhiresedett; mivel' az előtt Onogunduroknak hívták." Ezt az átmenteket az Isteren érti Nicefor Gregoras is: mivel' oda teszi "midőn a' faragott képek háborúja foljna", a' mely a' Pogonatus' idejében esett. Sokáig hatalmas nemzet volt a' Bolgárság: hanem végtére a' Magyaroktól kihajtatván a' Bolgártörő Balás Tsászár őket egybe-szorította, és megálázta. Többnyire a' történetírók a' Bolgárokat a' Magyarokkal atyafiasoknak tartják: Ugyan-is Abulgazi Bajudur Chán, a' híres Mongol-író, a' maga' Khronikájában így ír: "Mihelyt Kipzák felserdült, Ögus Khán számos hadi-népet hízott kezére, hogy támodná-meg haddal az Urussusokat, Vlakokat, Madzarokat, és Baskirokat, kik a' Tin (Don, Tanais), Atel (Volga), és Jaich (Ural) vizek melyékén laknak. Budai Esaiás. Magy. O. H. I. D. §. 53. Nestor a' Muszka Khronikáiról is emlékezik Wolochokról, kik a' Volga körül laknak. Sulzer. Geschichte des Trans. Dac. 2. B. §. 105. Ezekből azt hozzák-ki, hogy a' Vlak és Voloch név a' Volgától szállott rájuk; 's a' Görögök a' V. betű híjjával lévén, Bolgároknak mondták. Hogy a' Bolgár név a' Volgától szállott rájuk, azt felljebb látók; hogy a' Voloch, 's Vlach név is

rájok ragadhatott a' Volgától, abban siuts lehetetlenség, hihetőség pedig, elég. A' Bolgár és Woloch v. Vlach egy lévén, ők atyafiasok voltak a' Magyarokkal. A' mint ezt a' Volga melletti szomszédoság a' Hunnogundur név, 's az is mutatja, hogy Nicefor Hunnoi Bulgaroi nevet ad nekik, 's a' fejeket Diokleas Praesbyter Chagannak nevezi. Sulzer a' felh. § 111. Hogy pedig a' Bolgár nyelvben ma magyar szó nints, és Sláv eredetű nyelvet beszélnek, azon, nem lehet tsudálkozni. Ugyan-is, az Avarok bėjütétől-fogva, ők örökké háborgó nemzeteknek voltak kitéve, és a' Sclávinok szomszédóságában laktak, mintegy 1300 éven keresztül. Az Avarok után ők lévén urak, ők boljgatták a' Görögöket; a' Magyaroktól és Bolgártörő Balástól megaláztatván, a' Patzinatziták; Kunok, Blachok, Latinusok, 's Törökök háborgatták őket, míg végre ezen utolsók erőt vévén rajtok, és a' Görögökön, őket végképpen elnyomták. A' Magyar nyelv I. István Apostól Királytól-fogva, azt lehet mondani, örökké miveltetett. Ugyan is a' Keresztyén Vallás' bėjöveletekor a' térítőknék meg kellett tanulni magyarul, ha bődögülni akartak; III. Béla a' miveltséget és tudományokat pártfogolta; Nagy Lajos virágzó oskolát állított-fel Pétsen; Mátyás alatt hozzánk jöttek tanulni mások; a' Török dúlások alatt is emelkedtek-fel tanuló intézetek. De ez a' szerentséje a' Bolgároknak, nem lévén, 's éppen Sláv népekkel lévén egybe-egyedve, mellyek, mint Magyarországon is tapasztalni lehet, nem szeretik mások nyelvét megtanulni, nem tsuda, hogy a' honnyi nyelveket elfelejtették. Az is, hogy az ő beszéd-módjokat, a' többi Slávok, minden Sláv beszéd-módok között, legnehezebben érthetik, arra mutat, hogy a' nekik nem ősi nyelvek. Sulz. f. h. § 112. Ezt azért volt szükséges előre-bo-

tsátni, hogy az Oláhok a' Bolgárokkal egybe ne zavartassanak, a' mint maga Nicefor Gregorás tsinált.

8. Ezen Bolgárok tehát, az Avarok kiirtása után elfoglalván Erdélyt, itt laktak egész a' Magyarok' kijöttéig. Ezeknek fejedelmét Gelout v. Gyalut vertemeg Tuhutum, az Almás vizénél, hihetőleg Hídalmás és Drág körül. Mert maga a' Béla király nevetlen-Íródeákja is kiteszi, hogy Gyalu (a' Gyaluvár hihetősön erről neveztetett) a' Bolgár Királytól függött. Én tehát a' nevetlen Blacjain az Abulgazi' Vlachjait v. a' Nestor Wolochjait, azaz, a' Bolgárokat értem. Annyival is inkább hajlandó vagyok ezt hinni, hogy ha valaki a' nkeleti birodalom történeteit, a' N. Konstantintól kezdve, a' VII. Constantin Porphyrogenitusig, ki a' Magyarok' kijötte után kevésel élt, figyelmetesen végig nézi, és a' Byzantiumi Írókat minő felhánja is, sohol a' Konst. polji Romaiakat v. az a' lattvalóikat, a' Moesiaiakat, Erdélybe v. Oláhországba bejötteknék, 's megtelepedetteknek nem találja.

Ennyi, az én' legelső állításom meghizonyítására, elég lenne: de már egyúttal, honnan eredtek az Oláhok, lássuk-meg.

II) Thunmann, Hálai Professor ily tzmű munkájában: Untersuchungen über die Geschichte der Walachen; a' 147-dik lapon ezt mondja:—

“A' Kuttzo-Oláhok*) nagy és népes „nemzet. Thracia lakossainak felét, a' „; Macedoniaínak pedig háromnegyedét „tészik, 's a' Thessaliaéinak is, a' mint „mondják (tenni mondatnak). Albánia- „ban is sokan laknak (régi Epirus). Ép- „pen azon nyelven beszélnek, mint vé- „reik a' Dunán innen: tsakhogy ama-

* Kuttzo-Sántító új görög nyelven. Azért hívják ezeket az új görögök Sántító-Oláhoknak, mivel' nem tsallhatják oly' könnyen meg, mint a' Daciaiakat. Sulzer. f. h. 34 lap.

„zoké görög szavakkal inkább meg van
 „zagyválva. Ezek, teljességgel nem men-
 „tek Dáciából oda. Már 750, (ma 800)
 „esztendeje, hogy Walachoknak nevez-
 „tetnek; 's az ő nyelveknek nyomát ta-
 „láljuk már a 6-dik században. Ők ma-
 „gokat Rummojoknak, v. Rummunyok-
 „nak nevezik.“

Hogy még régibb tanút állítsak-elő,
 Chálcocondilás, ki a ' Konst.polj' Török-
 kök-általi megvétele után is élt, 1500-
 1463 K. sz. u. írta-le a ' Törökök', 's gö-
 rögök' dolgait de rebus Turcicis 168 lapon
 Pár. Kiadás.-így ír: "Dregus Kostántyin
 „(Constántinus Drágusis) Peloponnésust
 „(Mórea) bírta, 's abban a' Pindus (ma
 „Mezzovo) hegyét, mellyet Bláchok lak-
 „nak, kiknek egy nyelvek van a' Dáciai-
 „akkal, 's azoktól, kik az Ister mellett
 „laknak semmit sem különböznek.“

Sulzer a' f. h. a' 2 D. 55. lapján azt
 írja: Ó kérdezősködött Oláh-Országban-
 jártakor a' Kuttzó-Oláhokról, és úgy
 találta, hogy Moskopoljon kívül város-
 sok nints, hanem, a' falukban számo-
 son laknak má is. Hogy régen sokan lak-
 tak, a' bizonyos Chálcocondilásból. Any-
 nyi bizonyos, azt mondja Sulzer, hogy
 a' Dáciai Oláhokat inkább megértik a'
 Kuttzó-Oláhok, mint ezeket amazok.—
 Mely, onnan jó, hogy ezek az elválások
 után sok görög szótak vettek-fel. Ket-
 tőjök' nyelve hogy hasonlít egymáshoz,
 megtettzik azon szavakból, mellyeket
 Thumanból maga ír-ki, például *Angelu*,
 -angyal; *vasu*, edény; *váká* v. *váke*, te-
 hén; *santu*, *sfuntu*, szent; *kumparare*,
 vásárolni; *ákru*, savanyú; *golú*, üress,
 mezitelen; *frátve*, testvér; *aus* v. *aud*,
 hallok; *márgine*, szél, part; *skump*, drá-
 ga; *sáre*, só; *maciná*, örölni; *unge*, ken-
 ni; *fariná* v. *faine*, liszt; *állu*, más; *ká-
 lu*, ló; *vulpe*, róka. Itt, a' g és c be-
 tüket, 's-nek és ts-nek kell olvasni. A,
 ki többet akar látni olvassa-meg Thun-

mannak az említett munkáját a' 181-259
 lapokon: tsak-hogy, a' mint Sulzer meg-
 jegyzi, sok benne a' nyomtatás hiba.

A' különbség ezen két nyelvek közt
 egyik az, hogy a' Kuttzó-Oláhoké, mi-
 vel' ők Görögök közt laktak, újj görö-
 gösebb; másik az, hogy némely szótak
 másképpen ejtenek; mint Dáciaiak: de
 ez, mintegy hátszáz esztendei elválás u-
 tán nem tsuda, midőn látjuk, hogy az
 Udvarhelyszéki másképpen beszél, mint
 a' tsak egy erdőség által elválasztott Há-
 romszéki, 's az Enyedi is másként, mint
 a' Szilágyi. A' már itt a' kérdés, valjen
 ez a' két nyelv hogy lehet egyforma? fel.
 Úgy, hogy a' két nemzet egy vólt, ha-
 nem egy részek elválván, jött ide Dá-
 ciákba. Külömben meg nem lehetett fog-
 ni, hogy értheti ezen két távoli nép egy-
 más nyelvét úgy-annyira, 's oly' könny-
 nyen, hogy éppen a' mindennapi, köny-
 hai szók, mellyek legkönnyebben szül-
 nek vidékiséget (provincialismus), mind
 a' két nyelvben egyformák. Ha azt ál-
 lítjuk, hogy ezen két nyelvek külön for-
 málódtak-ki a' rómaiból: úgy ezen ne-
 hességek támodnak: a) Valjon minden
 római telepek, ezen nagyobbára népsep-
 redékek, egyforma deáksággal beszéllet-
 tek-é? A' mit bajos megbizonyítani. S
 ennél - fogva azt is nehéz megmutatni,
 hogy a' rómaiak macedoniai szállítvány-
 nyaik, kevés különbséggel oly' nyelvet
 hozhatk-elő, a' mellyet feletté messze
 tőlők a' Dáciai, különösen erdélyi gyar-
 matok. b) Annyival nagyobb baj van itt,
 hogy Erdélyben, a' Tráján hódoltatásán
 kezdve, le a' Magyarokéig, 105- 860-ig K.
 sz. u., 's Oláhországról szállva 105-1240-
 ig K. sz. u. midőn a' Kunokat a' Mongolok
 onnan kiűzték, majd minden században újj
 népek állottak elő. Ezek közt, az ő nyel-
 veknek akkora változást kellett vólna szen-
 vedni, hogy a' Tráján hódolásától-fog-
 va a' mostani indökig, és-így, mintegy

1700 évek során keresztül, a két nyelvnek egféldnyire kellene különbözni, 's az Oláh nyelvbe vagy egy rajtok uralkodó nemzet szavának is kellett volna elegyedni. Már pedig a' macedoniai és dáciai Oláhok nyelve nem különbözik, vagy legalább a' Khálikókondila' idejében nem távozott volt el a' kettő egymástól. Tehát a' két nemzetnek, 'nyelve' kiformalódásáig, egynek kellett lenni.

Hogy a' 6-dik százban láttik már valami nyoma az Oláh nyelvnek, a' mit Thunmann is említe, onnan gondolom, hogy Theophanes Confessor Chron. anno 5-tő Mauricii a' 218 lapon Par. K. v. 175 Vel. K.; minekutánna Kommentiól Konstantzinápolyi yezérnek háborúi készüléiteit 's elindulását az Avarok' Khágánja ellen, leírná, azt mondja, hogy Kommentiól szerentsés lett volna, ha e' kövélkező történet nem esett volna: "Egy teherhordómarha levetvén nyalábját a' földre; midőn egy a' hajtok közzül a' terhesmarha urát hazai nyelvén kiáltaná, hogy a' leesett terhet vegye-fel, ezt mondván: *torna, torna fratre!*; az őszvér' ura a' szót nem hallotta-meg: de megértvén azt a' katonáknak egy sűrű tsoportja, 's az ellenséget közel lenni, bgyanítván, futásnak eredett: *torna, torna* = térj-meg, kiábálván. "Hogy a' *torna fratre* a' *turna fratre*-hoz hasonlít, a' látnivaló. Egyébaránt, az olvasó, mit tudjen, lássa.

Az a' kérdés itt már, hogy eredtek ezen két Oláh nemzetek 's hol volt első hazájok.

Diokléas Praesbyter azt mondja: "Azután a' Vulgarok háborúval elfoglalták egész Macedoniát. Azután a' Latinoknak egész hódoltságát, kik azon időben Rómán-oknak hivattak, most pedig Moróvlachoknak, azaz, fekete Latin-oknak mondatnak. Sulz. Gesch. d. tr. Dac. 2 dar. 44 lap.

Ebből a' jő-ki, hogy Mácédónia mellett volt a' Latinoknak, v. Rómánoknak (Rumun) birtokok, országok, fenn álló; és az, hogy a' Latinok v. Rumunok azután Moróvlach nevet kaptak. Hogy a' Haemus (ma Balkán) hegyei körül valósággal volt egy Vlach vagy Blach nemzet, mely azelőtt Mysius nevet viselt, megtettzik Nicetas Choniatesnek ezen szavaiból: "A' Haemus hegyének vad (barbarus) lakóit kiket hajdon Mysiusoknak, ma pedig Blachoknak hívnak."

Ezekből láthatni, hogy a' Mysius egy a' Blach-al. A' Blach pedig egy a' Latinnal v. Rómán-nal. Tehát a' Mysius egy a' Rumunnyal. Ez éppen oly átlátható bizonyítás, mint ez: Ha $a=c$, és $b=c$; tehát $a=b$. De még tovább megyek. A' Mysusok, mint külön-népek, említetnek Suidától a' Leontius szó alatt. 180 lap V. K., 56 l. P. K., ki így szól: "Leontius Lydiában Tripolynak Püspöke, nemzete nézt Mysus, azok kik az Ister' mejjékén laknak, kiket Homer közeltsatázóknak és hadakozóknak nevez." Mint külön nemzetet, úgy említi a' Mysusokat Procopius is de aedif. L. IV. Cap. VII. 449. l. V. K. 83. l. P. K., hol így szól: "És elsőben is mennyünk a' Mysusokra, kiket a' Költők közeltsatázóknak neveznek: minthogy Illyricum széleit érik." Éppen ily' értelemben hozza-elő Priscus Rhetor is őket, in exceptis leg. Bizant. Tom. I. 25. lap. V. K. 25. lap. P. K. hol ezt lehet olvasni: "(A' Scythák, Hunnusok) átevezvén az Isteren, a' városoknak, 's kastélyoknak, a' partra építetteknek", nagy károkat okoztak, a' többek között Viminaciomot, mely a' Mysusok várossa Illyri-

* Nem árt, ha szokik a' Magyarok füle a' mellékszók hátültétéhez: a' mi, minthogy megeshetik, nagy hajlóssággal fog szerezni a' nyelvnek 's a' Részesülőkkel (Participium) élésnek anyi módját szüli, mint a' Deákban van. Szerző.

„cumban megvették.“ Ugyan - ő és ott
32. I. V. K. 47 P. K. ezt mondja: „Mar-
gus azomban a' Mysusok' várossa, Illy-
ricumban, és az Ister mellett fekszik.“

E' szerént a' Mysusok, mint külön nem-
zet, még az Attila' idejében, fennállottak
Igen, de a' Mysusok eggyek a' Blachok-
kal, v. Rummunyokkal. Tehát a' Blachok,
még Attila' idejében megváltak.

(foljtatása következik)

Quid-pro-Quo

A' *Tettetés* mellett és ellen többen
szóllottak-fel Társalkodónk' leveleiben;
kivált' a' 53- és 54-dik számmal jegyzett
ívekben, egy formális kritika jelent-meg
ellene. Eleitől-fogva, nagy szenvedelem
lévén. a' Recensiok' olvasása, chez is mo-
hon fogék hozzá, 's elvégezvén, meg nem
álhatám, hogy a' félre-értésből rossz mag-
hintőnek nevezett író mellett egy-két szót
ne szóljak.

A' tettetést, én, legelső olvasásakor
is satyrának tartottam, 's ma is annak tar-
tom, 's a' mint az író válasszából kitez-
szik, ő is ironiából írta; de azután fi-
gyelmetessé tétetődvén az *Egyenesség* ál-
tal, hogy munkájában csak-ugyan vagy-
nak oly' elszórt igazságok mellyeket kö-
vetni kell, és szükség' mindennek a' ki
egyszer társaságban, és emberek, jól meg-
jegyezzük *emberek* között akar élni, úgy
szóllott néhány szót védelmére, 's hogy
tettetés azon értelemben és határok kö-
zött, az okossággal, nem ellenkezik: an-
nak bizonyosságára szóljanak a' követke-
zendő igazságok.

A' Virtus mindég tiszteletre méltó,
's annak marad akarmely formában je-
lenjék is meg; — jaj annak, a' ki őtet
meg nem esméri! kitsúfolja! hármass jaj
annak, ki vele vissza-él! A' Virtus ma-
ga-magában mindég szerentséssé teszi az
embert, belső betségre, és lelki-esmére-
tére-nézve; de reszketek, ha őtet egye-

dül, 's egy embert tsupán Virtusosnak
kell képzelnem; mert tsak az okosság'
társaságába, tsak ez által vezetettve lo-
het a' Virtus azzá, a' minek lennie kell:
emberek' bődögitója. — A' Virtus tsu-
pán önn magáért, sokkal több embert
szorított kóldus-botra, mint a' ki gú-
nyolt vétek, sokkal többet, buktatott-le
a' Szerentse szeny-póltzáról a' porba, mint
innen kiemelt, 's még a' bőltsesség' ki-
sérétében is. Oh! ha felnyitjuk a' Tör-
ténetek' könyvét — nem látunk-é tsak-
nem minden lapon egyegy Virtusos em-
bert a' Lictorok' vesszői alatt legörbed-
ni, vagy Hóhér-pallostól vérzeni? —
Ez, úgy volt, miólta a' Világ, most is
úgy van, 's úgy is lesz míg a' Világ, —
akarmennyit, 's akarmilly' tudóson pré-
dikáljanak felette a' Moralisták; mert ez
a' Világ melyben élünk és mozgunk,
tsak Világ, 's az emberek kikkel élünk
kell, tsak emberek!

Vagynak Virtusok, mellyek az embert,
az ő' magános kalibájában, kedvesscinek
's barátjainak szűk körében, bődöggá,
megelégedetté, 's szeretetre méltóvá té-
szik; de neki, mihelyt keskeny küszö-
ben kívül, a' Világ' nagy Zűrzavarába
lép, 's ott, a' maga' szakmányát játszani
kézdi, éppen oly' károsok és veszedel-
mesek lesznek, mint a' Gyermekének
a' mérges virágok, saját bokrétájában.

Akarmit is mondjanak a' Philosophu-
sok és Moralisták ezen tárgyról, ha fi-
gyelmekre méltónak lelik, én, tsak a' mélt-
lett maradók, hogy a' legbetsületesébb
's legvirtusosabb ember, legtöbb veszedel-
meknek van kitéve az életben, ha tsu-
pán virtussára támoszkodik. Innen, szük-
ség' mindennek oly' köpönyegbe öltözni,
mely alatt nagyobb bátorsággal járha-
son, az emberek' sibvásári tolongásá-
ban, névezzük ezt tettetésnek, világi o-
kosságnak, életböltsességnek, politiká-
nak, mindegy, mert a' szó nem idvezit;

de igaz volt, 's örökké igaz lessz, hogy e' nélkül minden virtus, a' maga' legártatlanabb mozdulataiban is, az embernek szint-annyi rosszat szül mint a' vétek. Ezért parantsolja Idvezítőnk is Tanítványainak: legyetek okosok, mint a' kigyók, szelídek mint a' galambok.

Ezekből látnivaló miért, és mennyiben érdemelje-meg az okos tettetés a' virtus' nevezetét, mellyel azt Írója tán gúnyból titulálá. A' mi N.N.-nek többi vitatásait illeti: nem akarok mindenikre glossákat tsínálni, tsak még ezeket jegyzem-meg.

1) Azért hogy az ember minden bődög és bődögtalan előtt ki nem mondja a' mi szíven fekszik, 's a' vett bántást tüstént meg nem bosszúlja, nem következik, hogy másokat nem igazán szerető ember légyen. Az önn-szeretet ellen a' ki legtöbbször szokott beszélni, az legnagyobb egoista: mert tegyük a' részrehajlatlanság' lombikjába legtisztább tetteinket, bizonyosan a' legnagyobb alkotó-rész benne, mindég az önn-szeretet lessz. Hellyesen mondja hát egy német Poëta:

Nur durch Zweifel'n hascht man Wahrheit
Denn, wer in der Sonne Klarheit

So gerade sieht, wird blind
Dum giebt's so viel Augen-klage
Untern Menschen heut-zu-tage

Weil es — Egoisten Sind.

2) A' mit a' tettetés Írója az Udvari Bolondokról, Hízelkedőkről, 's némely például felhozott emberekről mond, hogy tsupa Ironia, azt velem együtt, senki nem fogja tagadni, ki még egyszer megolvasni nem restelli.

3) II-dik Filep spanyol Király' pártját, tsupán a' vakhit, és bigotismus foghatja méltó jussal. N. N. talán tsak futólag pillantott Schiller'ott felhozott munkájába, hogy abból akar Filepnek Apológiát tsínálni; de éppen Schiller fest néki

oly' képet, melyből senki-sem fog belé szeretni. Nem mondok többet; szóljon a' Mádridi nagy Autodafé, szóljon a' Don Carlos' esete, szóljon az Egmont' halálát. 's azután írja-meg akarki Filep' dítsériáját, ha józan ésszel teheti.

4) Az Írótól meghatározott korlátok közé szorított tettetést Úri fogásnak nevezni, nem éppen oly' égre kiáltó bűn a' millyennek N. N. tartja, hogy azért, azon minden tekintetben tiszteletet érdemlő rend anathemát küldjön az Író' fejére. Tudja a' Haza, mit és mennyit köszönhet, nagy rangu, és lelkü Fiainak. Kik önn-fénnyekben ragyogva, mint a' nap, a' világosság' sугárait hintik mezejére. Tölkök tanulunk miveltséget, emberiséget, finom életmódot, nyájas udvariságot, életböltességet; 's mindezeket egy közönséges szóba-egybe-foglalva, akar finom világi politikának, akar tettetésnek nevezzük, mondhatjuk-é parasztfogásnak? 's tulajdoníthatjuk-é az emberek' azon szakasszának, mely a' föld göröngyeihez köttetve, eredeti homályából, nem fog talán soha kiverelkedni?

'S ezzel N. N. kritikusi érdeme, 's munkája' betse erántvaló tisztelettel, elhaltatok.

Nekérdky.

HIRDETÉS 3-szor

Felsőleges Uralkodónknak idei Május 15-dik napjáról 1825 Udvariszám alatt, — a' Méltóságos Gróf Gyulai Kata Özvegy Gróf Bethlen Adámné és Gróf Ferrári Erésbeth Özvegy Horváth Antalné Ó-Nagyságok kívánságára költ, és a' Fges. királyi Fő-Igazgató-Tanáts által is foljó hónap 10-dikén 10123 szám alatt, kihirdettetett, — Kegyelmes Privilegialis Levelénél-fogva, — Ns. Küküllő Vármegyében Szász Nádason esztendőnként 3 országos Vásárok fognak tartattatni ú. m. Februarius 5-dikén Aprilis 28-dikén és October 31-dikén.